

Van Almelo naar de 'hel' van Verdun

Nederland blijft buiten de Eerste Wereldoorlog. Voor een handjevol landgenoten geldt dat niet. Eén van hen is Jules Hedeman, geboren Almeloër. Hij valt in juni 1916 in de 'hel' van Verdun. Het is een vergeten verhaal. Over een Twentenaar die als journalist wereldfaam verworft, maar als gewoon 'poilu' sneuvelt.

reportage

door Gerard Lage Venterink

Zijn dood is heel even wereldnieuws. 'Paris shocked by loss of noted journalist' meldt de *New York Times* op 16 juni 1916 op pagina drie. De krant vertelt haar lezers ook dat Jules Hedeman als chef buitenland van de Franse krant *Le Matin* een graag geziene gast was in het Witte Huis. Ongeacht of (Theodore) Roosevelt, Taft of Wilson er zetelen. Liefhebbers van smeulige details krijgen nog mee dat hij in die periode 'misschien de best betaalde journalist van Europa was'.

De familie van Jules, thuis in Almelo, reageert ingetogener. 'Wij ontvingen de treurige mededeeling, dat den 8sten juni voor Verdun sneuvelde onze innig geliefde Zoon, Broeder en Behuwd Broeder Jules Hedeman, Luitenant-Vaandrig in Franschen Dienst in den ouderdom van 46 jaar.' Zo luidt de tekst van de rouwadvertentie die vader Hartog Hedeman in het *Twentsch Zondagsblad* en enkele landelijke kranten laat zetten.

Van Almelo via Washington naar de hel van Verdun... In een notendop vertellen beide doodsberichten het opmerkelijke leven van Jules Hedeman, telg van een Twentse fabrikantenfamilie. Meer informatie heeft Nico van der Woude ook niet, als hij enkele jaren geleden op berichten over de dood van Hedeman stuit. Ze laten hem niet meer los. „Want je vraagt je steeds opnieuw af: wat doet een Almeloër bij Verdun op zo'n verkeerd tijdstip?”

Van der Woude, docent Nederlands en debaterende op het Pius X College in Almelo, speurt sindsdien met enige regelmaat in archieven. Hij werkt inmiddels aan een roman over de fabrikantenzoon, vrijbuiters en gevierd journalist, die als soldaat in Franse dienst de dood zoekt en vindt.

Een kladje, die Hedeman verstuurt vanuit de loopgraven op 4 juni 1916, vormt Jules' laatste levensteken. Het arriveert pas bij zijn zus in Enschede als hij al gesneuveld is. Hij meldt 'en bonne santé physique et morale' te zijn en vraagt aan zijn vader, zijn zeven broers en twee zussen 'mes meilleurs souvenirs' over te brengen.

In die regels klinkt een optimisme dat dramatisch contrasteert met de werkelijkheid

van Verdun. Sinds februari 1916 golft hier een onbarmhartige strijd tussen Fransen en Duitsers heen en weer. Met zoveel doden aan beide kanten, dat ze niet eens meer begraven worden. Onder een dunne laag aarde liggen de halfvergane lijken in zo groten getale dat 'de grond schommelt als een sponzige veenbodem', schrijft een Duitse soldaat.

Ook Jules moet hier de vele gezichten van de dood, de totale minachting voor het menselijk leven, hebben leren kennen. Toch is hij in zijn brieven, die Van der Woude in het familiearchief van de Hedemans heeft mogen inzien, steevast opgewekt. „Waarschijnlijk accepteerde de militaire censuur ook geen andere toon. Maar het is ook alsof hij de dood niet vreest, het noodlot zelfs opzoekt.”

Want Hedeman had in juni 1916 niet op het scherpst aangevallen punt bij Verdun hoeven te zijn. In 1915 nog biedt de Franse diplomaat Philippe Berthelot, een bekende uit zijn jaren als journalist, hem tijdens een verlof in Parijs de mogelijkheid het front te verlaten. Voorgoed.

Berthelot vraagt hem mee te werken aan een soort Franse propagandadienst. Politiek Parijs kent hem en waardeert hem. Hij is sinds 1904 ridder en sinds 1912 zelfs officier in het *Legion d'Honneur*, vanwege zijn journalistieke verdiensten. Men acht hem voor Frankrijk nuttiger met de pen dan met het geweer.

Hedeman weigert en schrijft een vriend: 'Als ik nu in Parijs gebleven was, zou ik er ziek en neurasthenisch geworden zijn.'

Wat een verschil tusschen de achterhoede en het front. Parijs is verschrikkelijk, de atmosfeer is er walgelijk. Het front is prachtig, de atmosfeer is hier heerlijk. (...) je denkt natuurlijk dat het dom van me is, het voorstel van den minister van Buitenslandsche Zaken te hebben geweigerd, dat ik riskeer gedood of gewond te worden. Neen het is helemaal niet dom. (...) Als ik val, welnu, zooveel te beter. Ik zou dan aan mijn aangenomen land het grootste offer hebben gebracht, ik zou mijn hoogsten plicht hebben vervuld.'

Het is een houding die past bij de hardnekkigheid waarmee hij in de jaren ervoor het front opzoekt. In augustus 1914, als de oorlog is uitgebroken, meldt hij zich als 45-jarige - 'onverplicht', zoals het *Twentsch Zondagsblad* het noemt - voor het Franse leger.

De journalist Jules Hedeman.

Hij is in 1911 tot Fransman genaturaliseerd en krijgt nu als al wat oudere soldaat tweede klasse een plek bij de *Infanterie Territoriale*, de 'pépères' of opa's. Het is de Franse variant op *Dad's Army*; 'oudjes' die in het achterland kruispunten en stations bewaken. Vanwege zijn talenkennis tolkt Hedeman af en toe ook bij verhoren van Duitse krijgsgevangenen.

Hij moet echter een grote drang naar het 'echte' strijdtoneel hebben gevoeld. Redden: onbekend. Hoort hij bij de vele Europese intellectuelen die het krijgsbedrijf aanvankelijk nog als een test voor hun mannelijkheid verheerlijken? Rekent hij in het najaar van 1914, als zo velen in Europa, op een snelle zege? En dan met Kerstmis weer thuis?

„Of”, vraagt Nico van der Woude zich af, „is het wellicht een vorm van boetedoening? Voor het feit dat hij als belangrijk journalist eind juli 1914 nog vrede voorspelde op een moment dat de vlammen eigenlijk al uit het dak van Europa slaan.”

Hedemans eigen brieven geven geen antwoord. Al lijkt hij getekend door zijn laatste maanden in de journalistiek. Hij is begin 1914 op het hoogtepunt van zijn roem, een van de best betaalde journalisten in